

Συγκριτικά Οικονομικά Συστήματα

5. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως εγχείρημα διακρατικού καπιταλισμού

Οι ενότητες του μαθήματος

Ενότητα I: Εισαγωγή και θεωρητικό πλαίσιο

1ο μάθημα: Εισαγωγή στο μάθημα και τις βασικές του έννοιες. Τα κοινωνικο-οικονομικά συστήματα και η διαδοχή τους.

Ενότητα II: Ο καπιταλισμός και οι μορφές του

2ο μάθημα: Η ιστορική ανάπτυξη και τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά του καπιταλιστικού οικονομικού συστήματος.

3ο μάθημα: Από τον κλασικό φιλελευθερισμό στον «νεοφιλελεύθερισμό»: το λεγόμενο αγγλοσαξωνικό μοντέλο.

4ο μάθημα: Ο μεταπολεμικός «κεϋνσιανός καπιταλισμός» σε Γαλλία, Γερμανία, Σκανδιναβικά κράτη.

5ο μάθημα: Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως εγχείρημα διακρατικού καπιταλισμού.

6ο μάθημα: Ασιατικός καπιταλισμός: Ιαπωνία και «ισλαμικές οικονομίες».

Ενότητα III: Ο σοσιαλισμός και η εμπειρία του κατά τον 20ο αιώνα

7ο μάθημα: Τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά του σοσιαλιστικού οικονομικού συστήματος.

8ο μάθημα: Η ιστορία του Κεντρικού Σχεδιασμού στην ΕΣΣΔ.

9ο μάθημα: Συμβιβάζεται ο σοσιαλισμός με την αγορά; Η Γιουγκοσλαβική “αυτοδιαχείριση” και η «σοσιαλιστική οικονομία της αγοράς» της Κίνας.

Ενότητα IV: Ο καπιταλισμός και ο σοσιαλισμός σε διάλογο

10ο μάθημα: Η συζήτηση για τον οικονομικό υπολογισμό.

11ο μάθημα: Η σύγχρονη συζήτηση για το σοσιαλιστικό σχεδιασμό.

12ο μάθημα: Επανάληψη και συμπεράσματα.

Τα βασικά ερωτήματα του μαθήματος

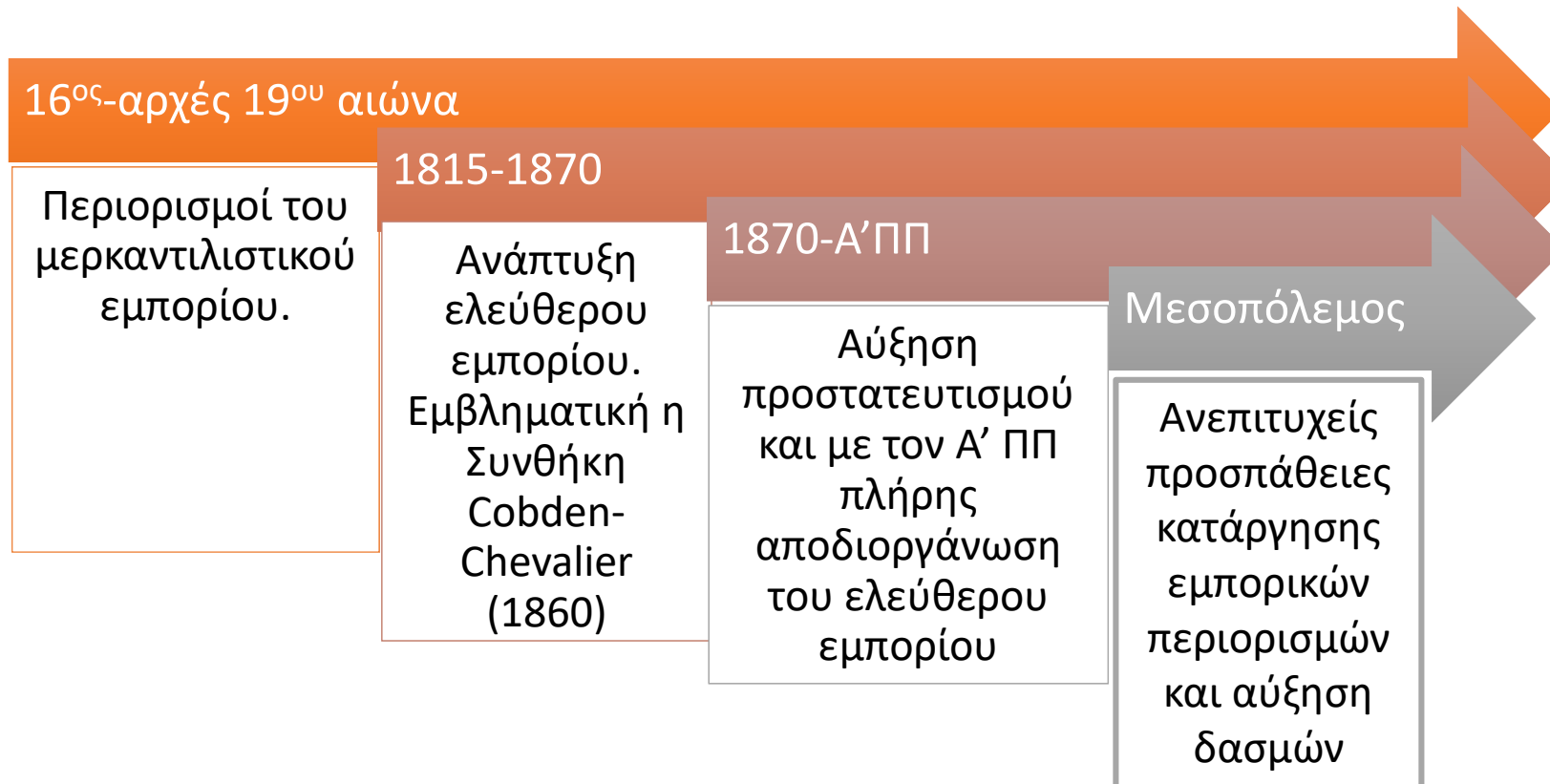
1. Πώς έχει εξελιχθεί διαχρονικά η διεθνοποίηση της καπιταλιστικής οικονομικής δραστηριότητας;
2. Τι σημαίνει οικονομική ολοκλήρωση και ποια είναι τα πέντε επίπεδα της;
3. Ποια ήταν τα στάδια δημιουργίας της ΕΕ και της ΟΝΕ;
4. Ποιες είναι οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν σήμερα οι ΕΕ-ΟΝΕ;

1. Πώς έχει εξελιχθεί διαχρονικά η διεθνοποίηση της καπιταλιστικής οικονομικής δραστηριότητας;

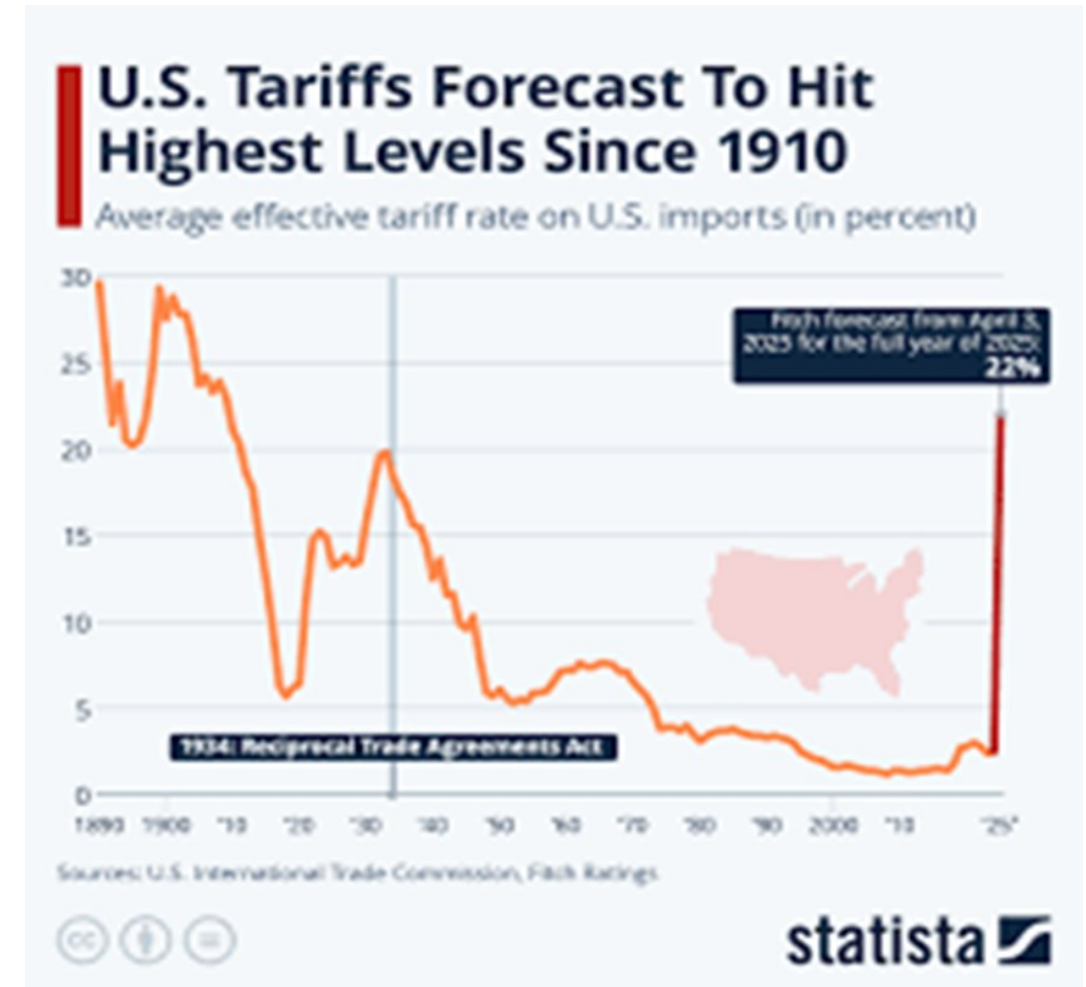
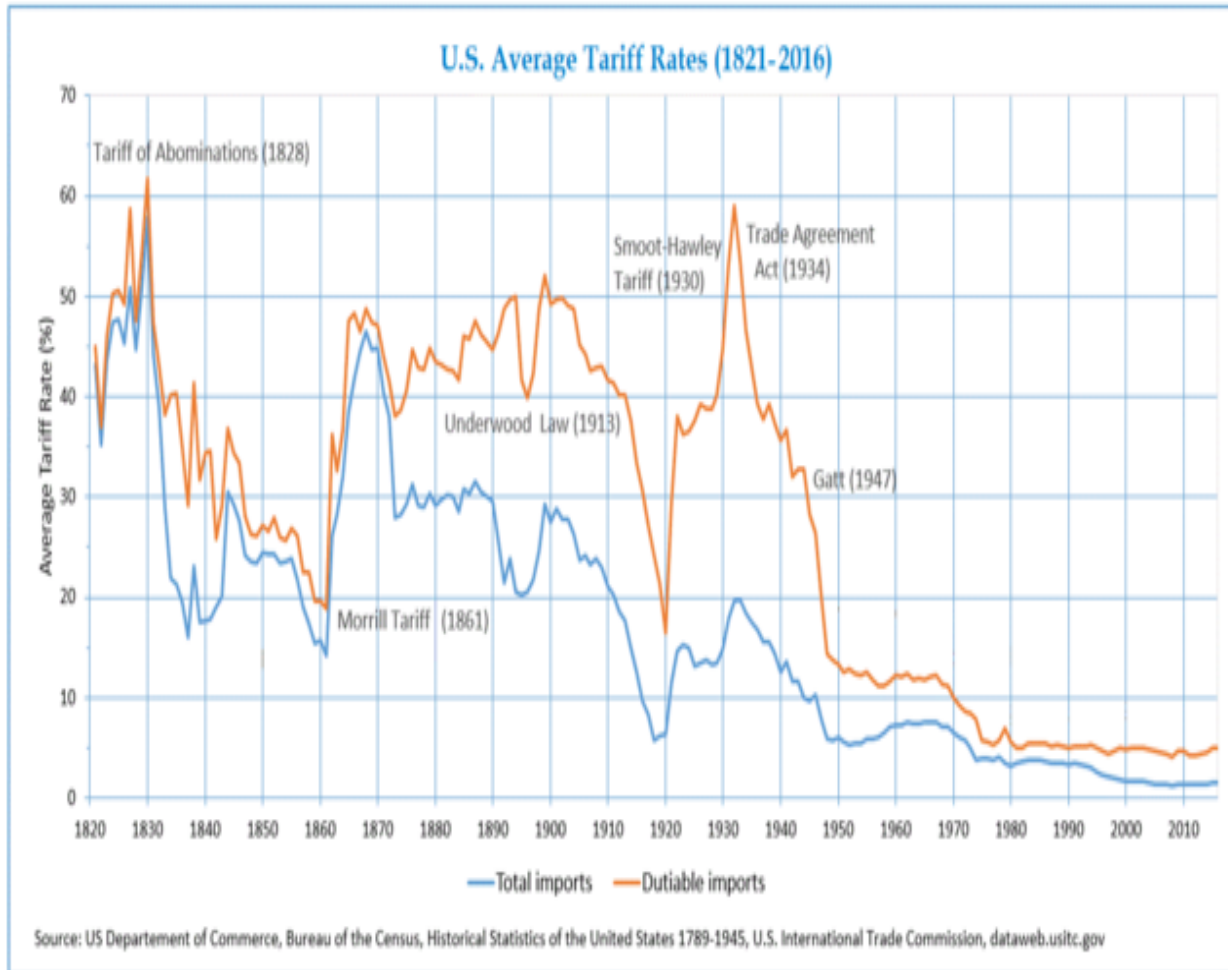
Ο Marx για τη δημιουργία της παγκόσμιας αγοράς

1. «Η ανάγκη για συνεχώς διευρυνόμενη κατανάλωση των προϊόντων της κυνηγά την αστική τάξη σ' όλη την υδρόγειο. Είναι αναγκασμένη να φωλιάζει παντού, να εγκαθίσταται παντού, να δημιουργεί σχέσεις παντού. Με την εκμετάλλευση της παγκόσμιας αγοράς, η αστική τάξη έχει προσδώσει ένα κοσμοπολίτικο χαρακτήρα στην παραγωγή και την κατανάλωση σε όλες τις χώρες. Προς μεγάλη λύπη των αντιδραστικών αφαίρεσε το εθνικό έδαφος κάτω από τα πόδια της βιομηχανίας ... Στη θέση της παλιάς τοπικής και εθνικής αυτάρκειας μπαίνει μία παγκόσμια αλληλεξάρτηση των εθνών». (Μανιφέστο του Κομμουνιστικού Κόμματος)
2. Η τάση να δημιουργεί την παγκόσμια αγορά βρίσκεται άμεσα στην ίδια την έννοια του κεφαλαίου. Κάθε όριο εμφανίζεται σαν φραγμός που πρέπει να ξεπεραστεί. (Grundrisse)

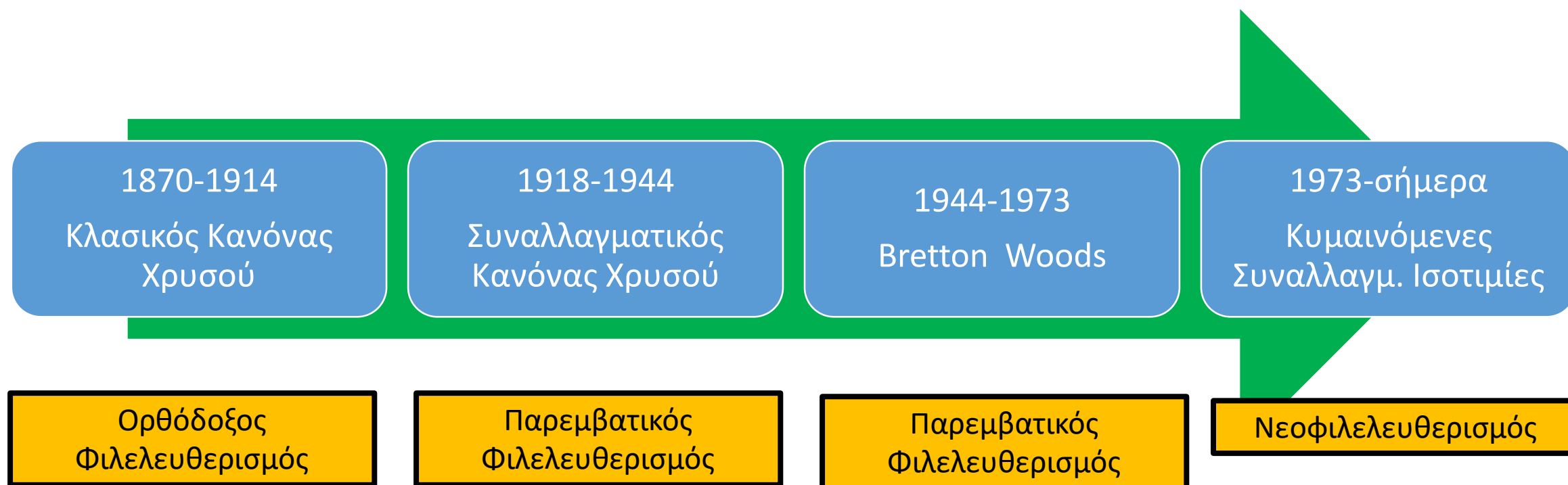
Οι παγκόσμιες εμπορικές σχέσεις μέχρι τον Β΄ ΠΠ

Οι δασμοί στις ΗΠΑ

Τα διεθνή νομισματικά καθεστώτα

Η διαχρονική πορεία του «Δείκτη Εμπορικής Ανοικτότητας»

Globalization over 5 centuries

Shown is the "trade openness index". This index is defined as the sum of world exports and imports, divided by world GDP. Each series corresponds to a different source.

Our World
in Data

Source: Penn World Tables 9.0, Estevadeordal, Frantz, and Taylor (2003), Klasing and Millionis (2014)

CC BY-SA

Η ανάπτυξη των παγκόσμιων εξαγωγών

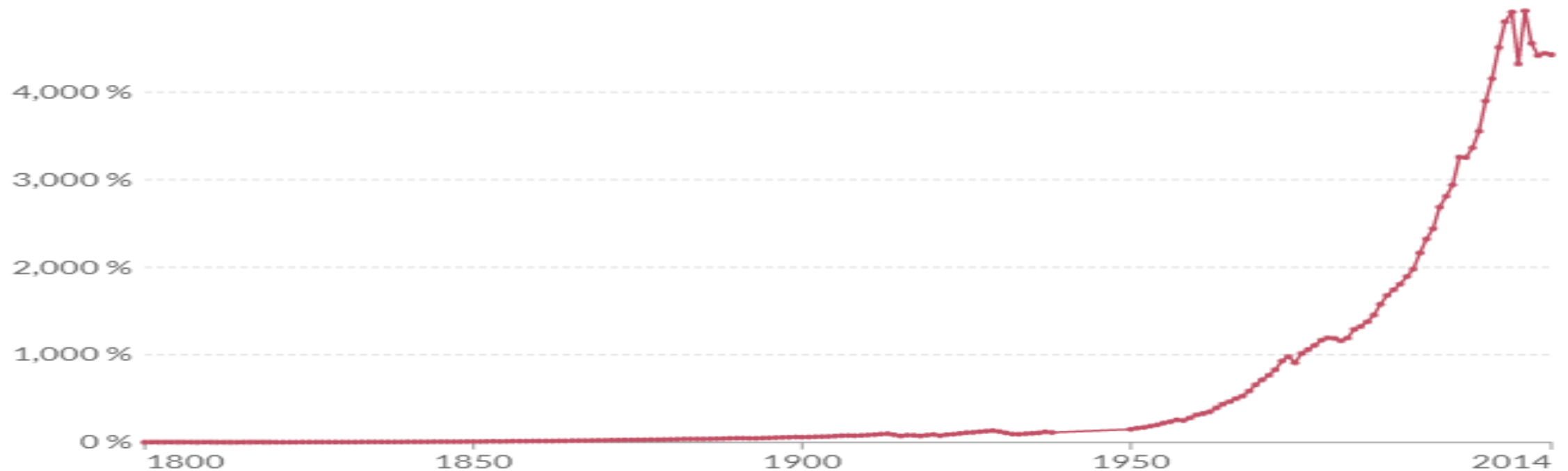
Growth of global exports

Total world exports adjusted for inflation (constant prices), relative to 1913. Values correspond to world export volumes indexed to 1913.

Our World
in Data

LINEAR

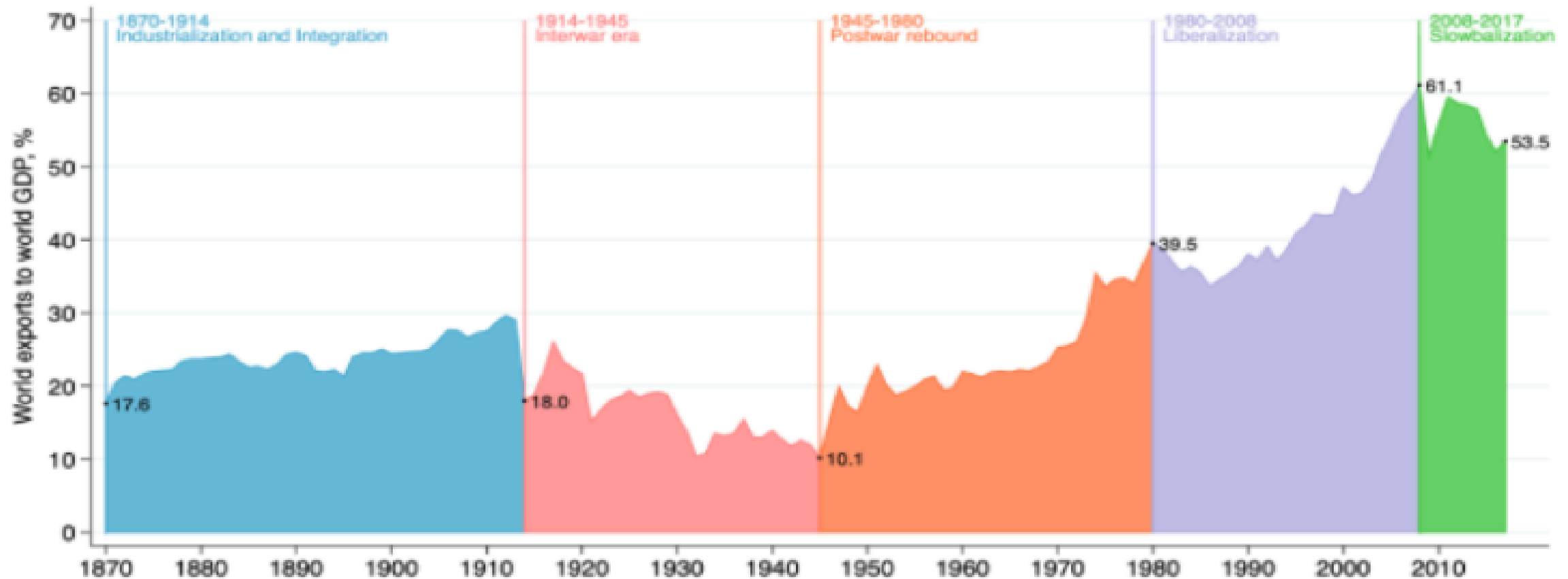
LOG

Source: Federico and Tena-Junguito (2016)

OurWorldInData.org/trade-and-globalization • CC BY

Κύματα παγκόσμιων εξαγωγών, 1870-2007

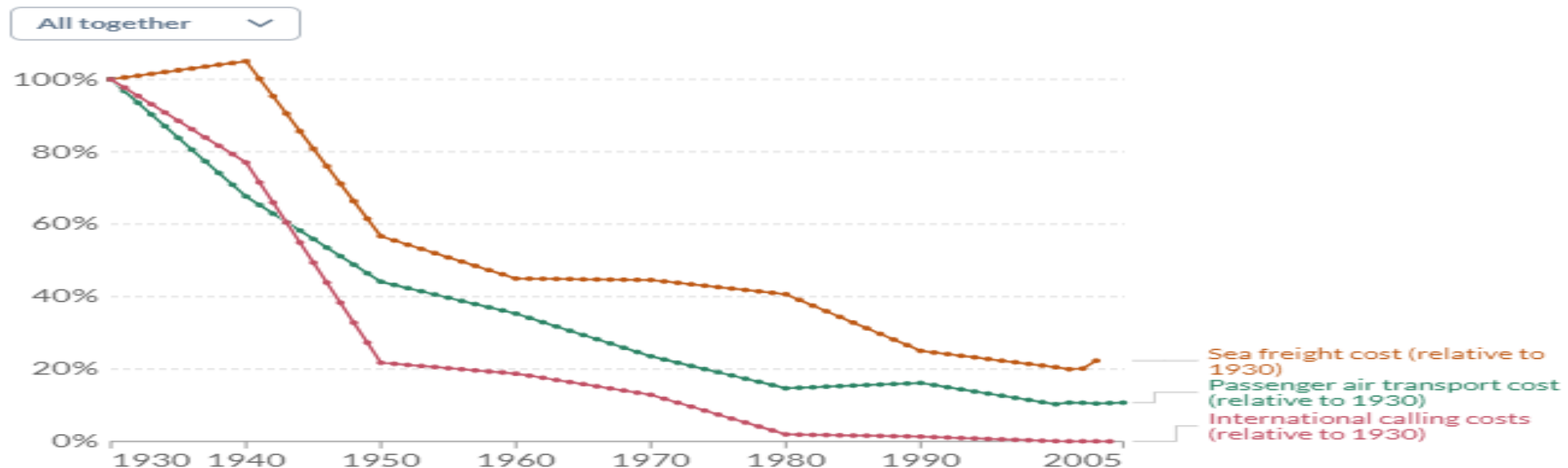
Πηγή: Our World in Data, "Globalisation over 5 centuries, World"

Ένας βασικός παράγοντας για την αύξηση του διεθνούς εμπορίου

The decline of transport and communication costs relative to 1930

Our World
in Data

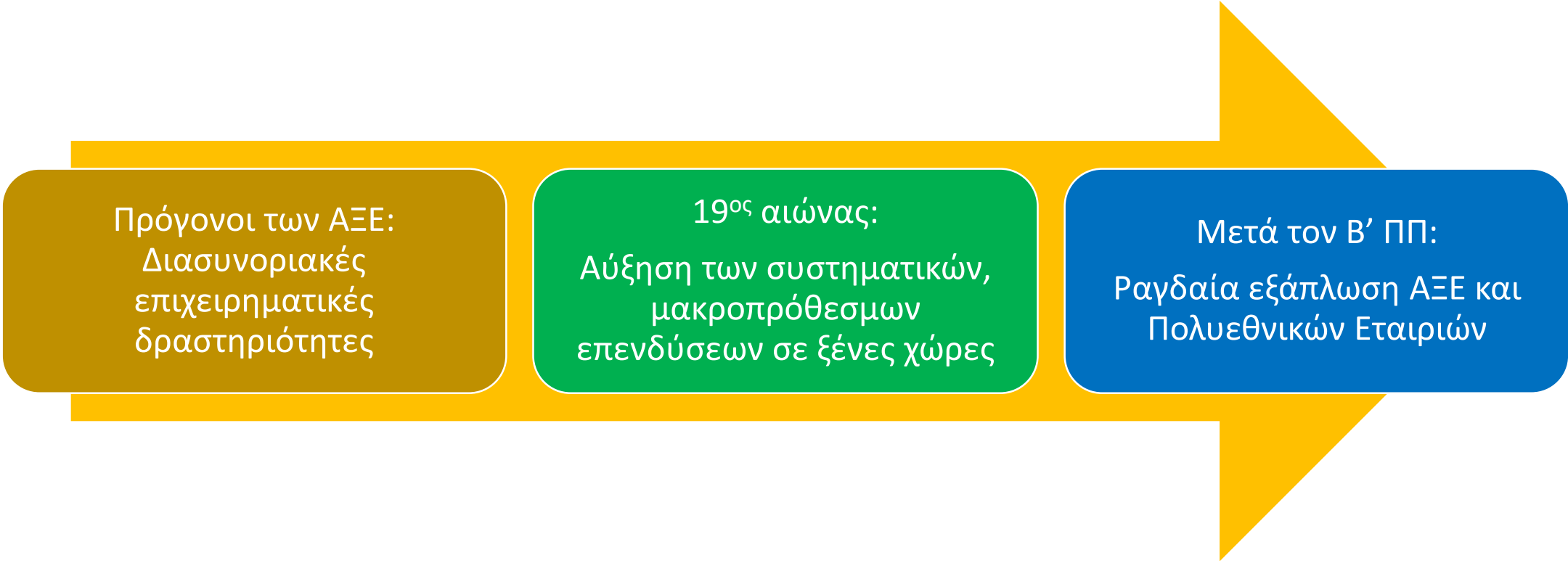
Sea freight corresponds to average international freight charges per tonne. Passenger air transport corresponds to average airline revenue per passenger mile until 2000 spliced to US import air passenger fares afterwards. International calls correspond to cost of a three-minute call from New York to London.

Source: Transaction Costs - OECD Economic Outlook (2007)

OurWorldInData.org/trade-and-globalization • CC BY

Η διεθνοποίηση της παραγωγής: Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

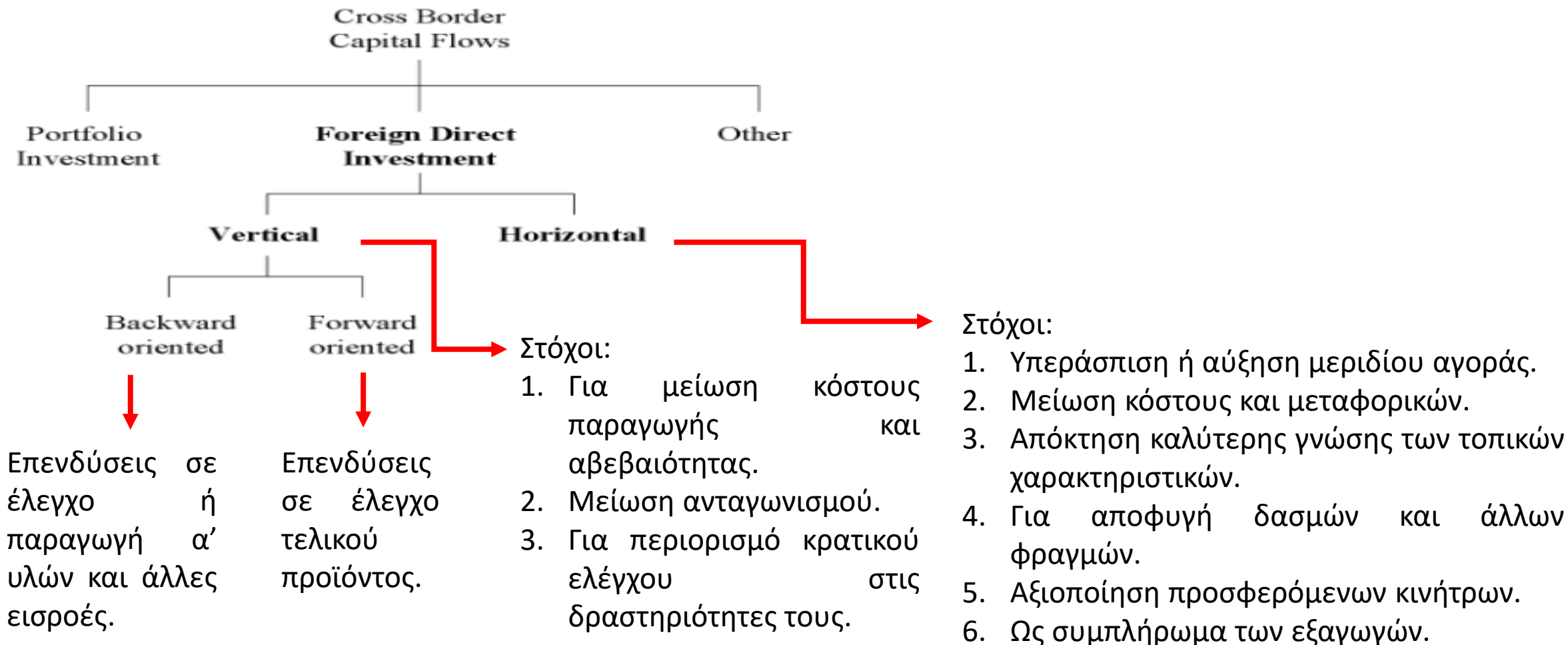

Πρόγονοι των ΑΞΕ:
Διασυνοριακές
επιχειρηματικές
δραστηριότητες

19^{ος} αιώνας:
Αύξηση των συστηματικών,
μακροπρόθεσμων
επενδύσεων σε ξένες χώρες

Μετά τον Β' ΠΠ:
Ραγδαία εξάπλωση ΑΞΕ και
Πολυεθνικών Εταιριών

Η διεθνοποίηση της παραγωγής: Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

2. Τι σημαίνει οικονομική ολοκλήρωση και ποια είναι τα 5 επίπεδα της;

Οικονομική ολοκλήρωση

Τι σημαίνει;

- Διαδικασία κατά την οποία πολλά κράτη συνδέουν τις οικονομίες τους σε κοινό σύστημα παραγωγής, εμπορίου και κεφαλαίου.
- Περιλαμβάνει μείωση εμπορικών, χρηματοπιστωτικών και επενδυτικών φραγμών, κοινές πολιτικές, και συντονισμό νομισματικών, φορολογικών και χρηματοπιστωτικών κανόνων.
- Έχει 5 επίπεδα.

Γιατί από το 20^ο αιώνα;

- Αυξημένη διεθνοποίηση της οικονομικής δραστηριότητας και ανάπτυξη διεθνούς εμπορίου.
- Μεταπολεμική ανοικοδόμηση και ανάγκη για οικονομική σταθερότητα.
- Μεταβίβαση ηγεμονίας από Βρετανία σε ΗΠΑ και όξυνση διεθνούς ανταγωνισμού.
- Ανάγκη μεγαλύτερων οικονομικών ζωνών για βελτίωση ανταγωνιστικότητας και επίτευξη οικονομιών κλίμακας.
- Επιδίωξη πολιτικής σταθεροποίησης του καπιταλιστικού οικονομικού συστήματος.

Περιφεραιοποίηση και Περιφερειακές Εμπορικές Συμφωνίες

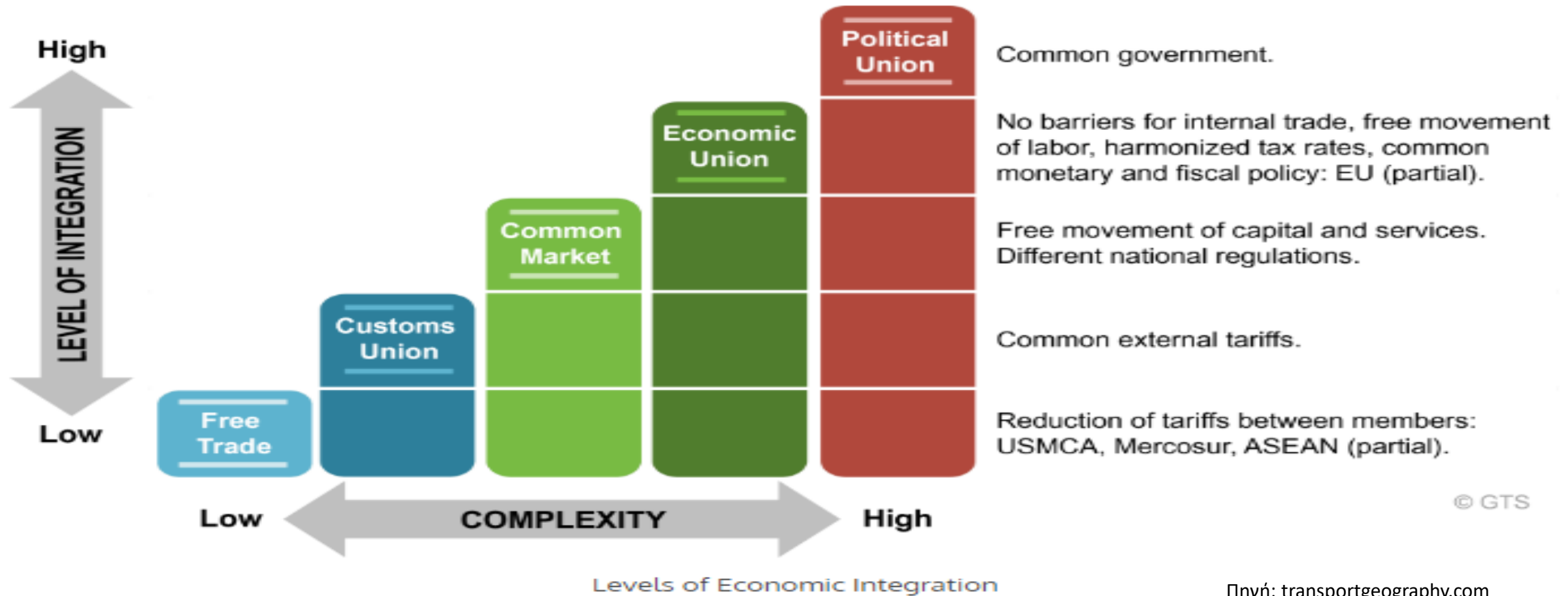
- Με την έννοια «περιφεραιοποίηση» εννοούμε το σχηματισμό Περιφερειακών Εμπορικών Συμφωνιών (RTAs).
- Οι RTAs αποτελούν συμφωνίες ανάμεσα σε δύο ή περισσότερες κυβερνήσεις που ρυθμίζουν τους κανόνες του μεταξύ τους εμπορίου (πέραν αυτών του ΠΟΕ). Ονομάζονται και «προτιμησησικές συμφωνίες» ενώ δεν συνάπτονται υποχρεωτικά ανάμεσα σε κράτη της ίδιας «περιφέρειας».
- Υπάρχουν διάφορα επίπεδα RTAs: ζώνη ελεύθερου εμπορίου, τελωνειακή ένωση, κοινή αγορά και οικονομική ένωση.
- Οι RTAs καλύπτουν σήμερα περισσότερο από το μισό διεθνές εμπόριο ενώ λειτουργούν παράλληλα με μια σειρά πολυμερείς συμφωνίες υπό τη σκέπη του ΠΟΕ.
- Η αύξηση τους αποτελεί ένδειξη βαθύτερης διεθνούς οικονομικής ενοποίησης.

Τα 5 επίπεδα οικονομικής ολοκλήρωσης (1)

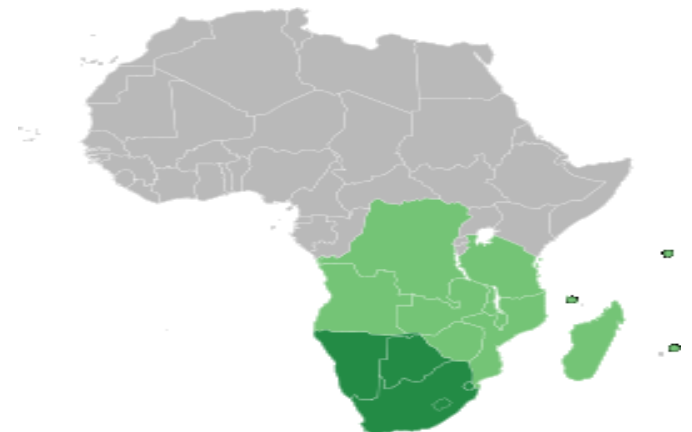
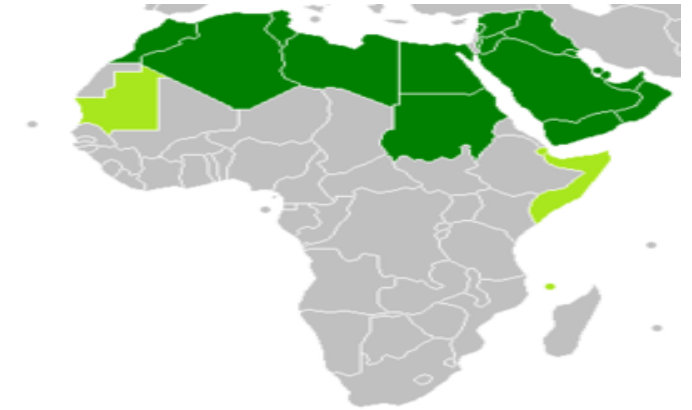
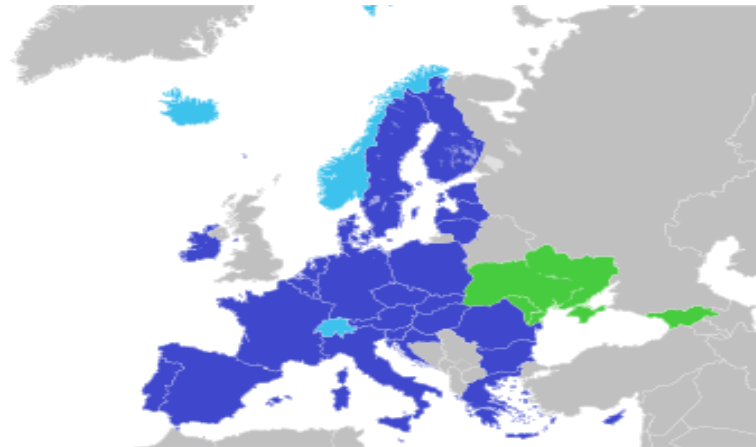
	Ζώνη Ελεύθερου Εμπορίου (FTA)	Τελωνειακή Ένωση	Κοινή Αγορά	Οικονομική Ένωση	Πολιτική Ένωση
Κατάργηση όλων των δασμών μεταξύ των μελών	×	×	×	×	×
Κοινός εξωτερικός δασμός		×	×	×	×
Ελεύθερη διακίνηση συντελεστών (εργασία και κεφάλαιο)			×	×	×
Εναρμόνιση οικονομικών πολιτικών				×	×
Πολιτική ενοποίηση					×

Σχήμα 6.1 Στάδια της Περιφερειακής Οικονομικής Ολοκλήρωσης

Τα 5 επίπεδα οικονομικής ολοκλήρωσης (2)

1) Ζώνες ελεύθερου εμπορίου

2) Τελωνειακές Ενώσεις

3) Κοινές αγορές

THE EUROPEAN SINGLE MARKET

The single market,
launched in 1993,
guarantees the free movement of:

Goods

Services

Capital

People

Current members:

■ EU countries

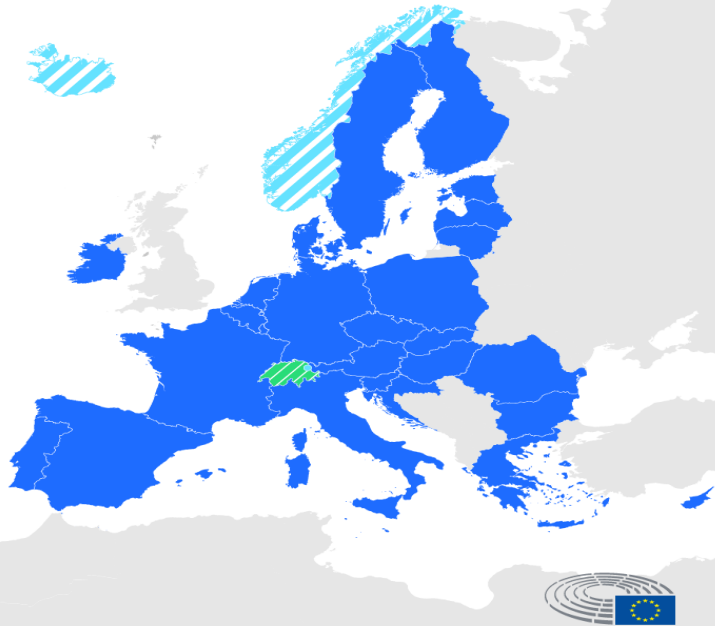
▨ Agreement on the European Economic Area (EEA)

Iceland Liechtenstein Norway

▨ Bilateral agreements

Switzerland

Sources: European Commission and European Parliament

MERCOSUR EN CONJUNTO

VENEZUELA*

BOLIVIA*

ARGENTINA

BRASIL

PARAGUAY

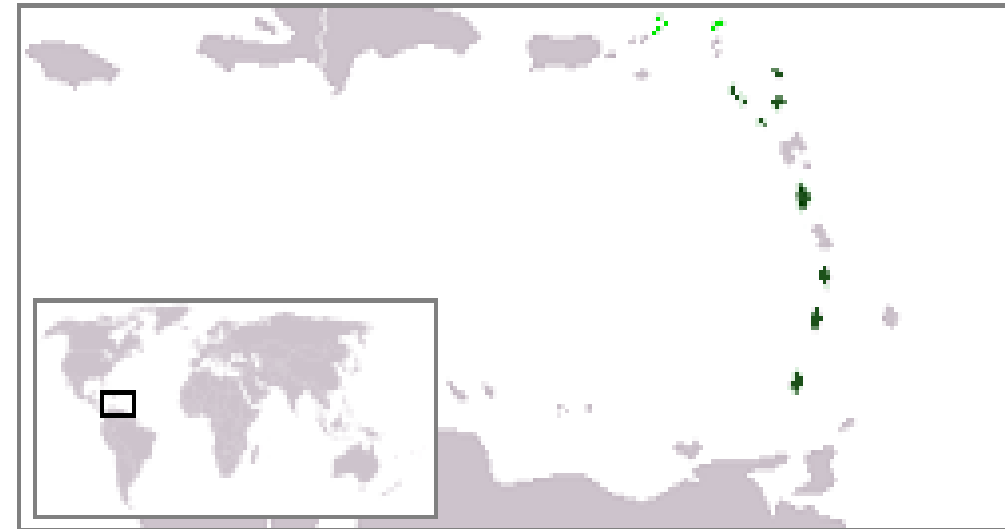
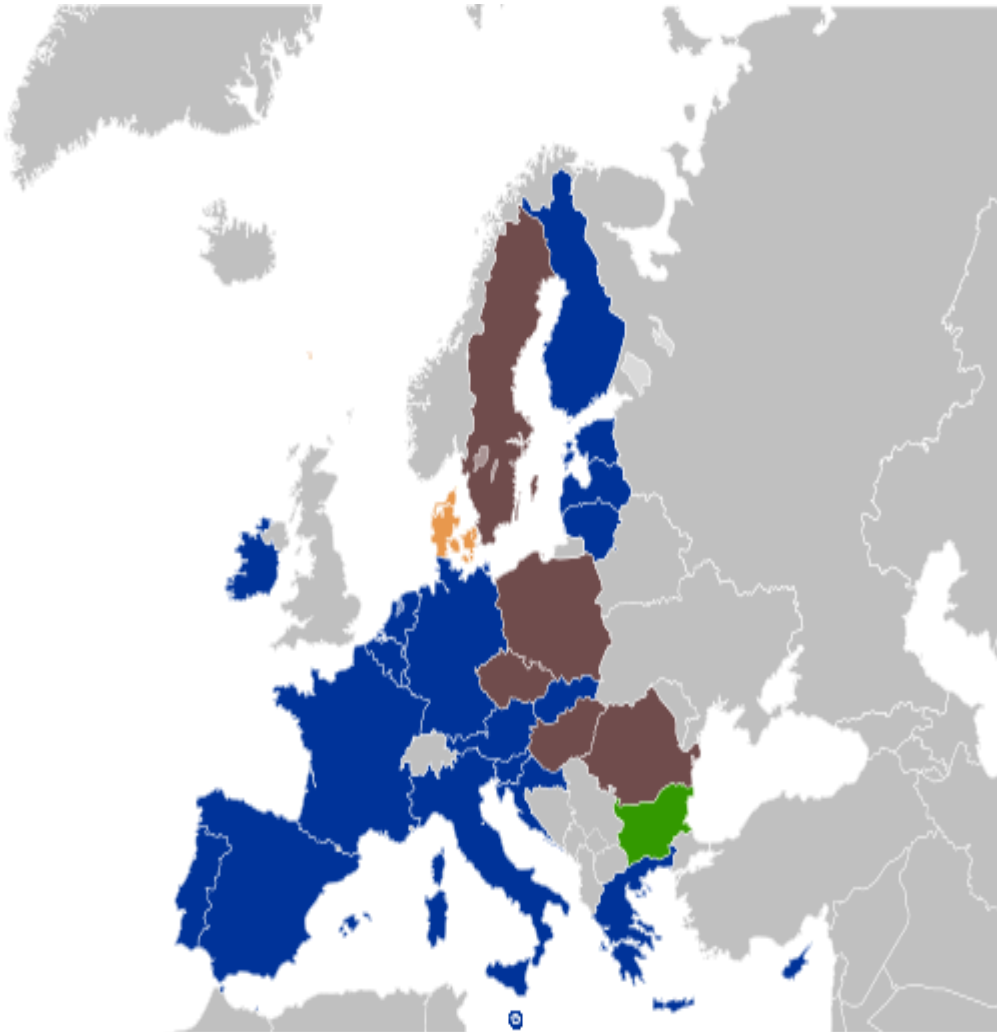
URUGUAY

MERCOSUR

4) Οικονομικές ενώσεις

Οι 3 Οικονομικές και νομισματικές ενώσεις παγκοσμίως

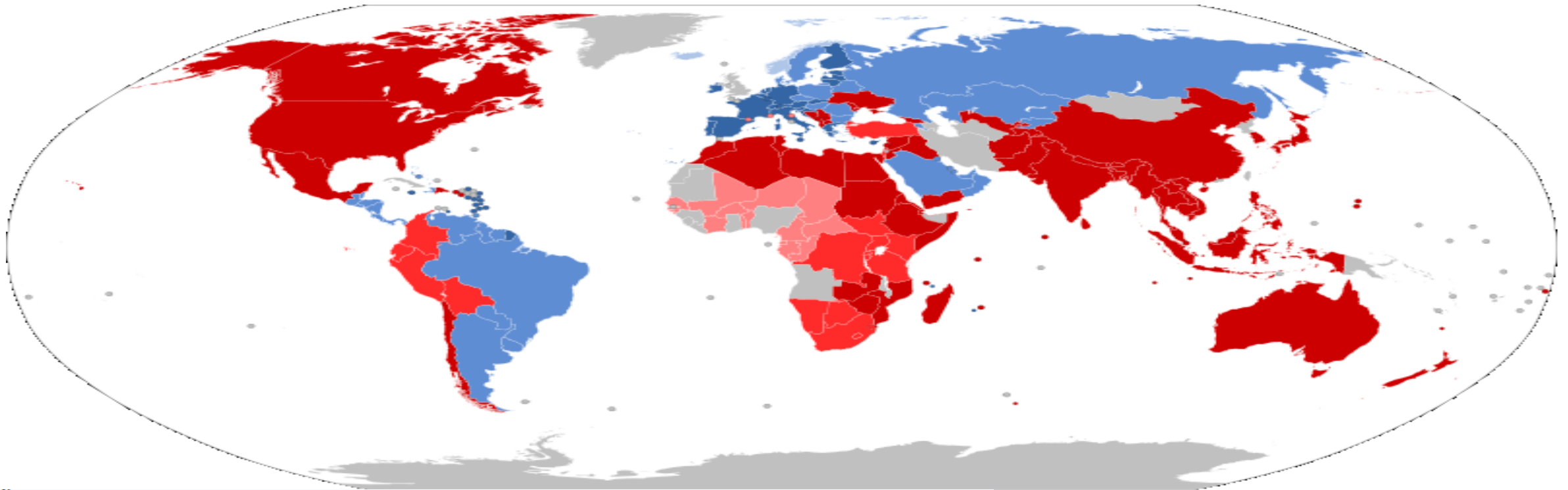

5) Πολιτικές ενώσεις

The United Kingdom

Οι διάφορες μορφές οικονομικής ολοκλήρωσης

	Economic and monetary union (ECCU/XCD, Eurozone/EUR, Switzerland–Liechtenstein/CHF)
	Economic union (CSME, EAEU, EU, GCC, Mercosur, SICA)
	Common market (EEA–Switzerland)
	Customs and monetary union (CEMAC/XAF, UEMOA/XOF)
	Customs union (CAN, EAC, EUCU, SACU)
	Multilateral free-trade area (AANZFTA, ASEAN, CEFTA, CISFTA, COMESA, CPTPP, DCFTA, EFTA, GAFTA, PAFTA, RCEP, SADCFTA, SAFTA, USMCA)

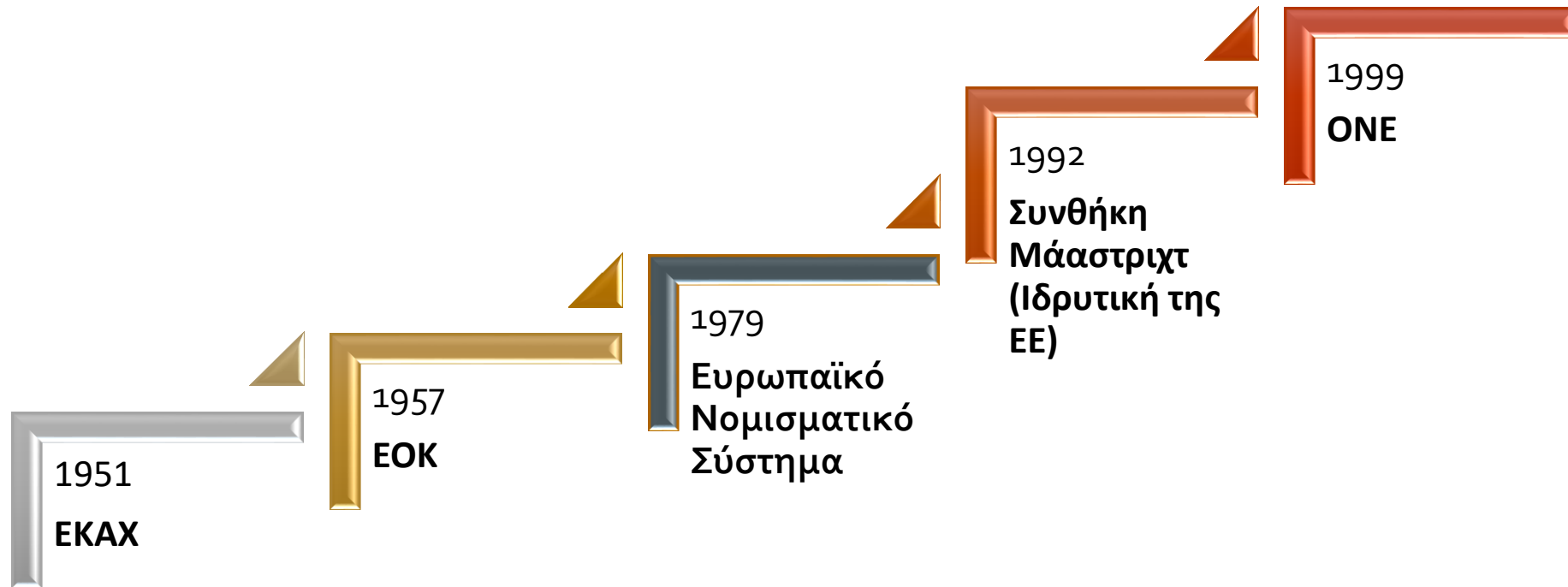
Πηγή: Wikipedia

3. Ποια ήταν τα στάδια δημιουργίας της ΕΕ και της ΟΝΕ;

Αιτίες δημιουργίας ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, ΕΕ

1. Η κάθε ευρωπαϊκή χώρα δεν μπορούσε με τις δικές της δυνάμεις και πόρους να ανταγωνιστεί οικονομικά τις παντοδύναμες ΗΠΑ και τη ραγδαίως αναπτυσσόμενη προπολεμικά ΕΣΣΔ.
2. Ανάγκες ανοικοδόμησης μετά από τεράστιες καταστροφές Β' ΠΠ, ιδιαίτερα στις θεμελιώδεις βιομηχανίες άνθρακα και χάλυβα.
3. Προσπάθεια άμβλυνσης των ανταγωνισμών και των συγκρούσεων ανάμεσα στα ισχυρά καπιταλιστικά κράτη της Ευρώπης, πρωταρχικά ανάμεσα σε Γαλλία και Γερμανία.
4. Πίεση για μεγαλύτερη ενοποίηση απέναντι στο απότομα διευρυνόμενο μετά τον Β' ΠΠ σοσιαλιστικό μπλοκ χωρών στην Αν. Ευρώπη.
5. Αντιμετώπιση του πολιτικού κινδύνου που απέρρεε από την απότομη ανάπτυξη και ριζοσπαστικοποίηση του εργατικού κινήματος και της επιρροής της ΕΣΣΔ.

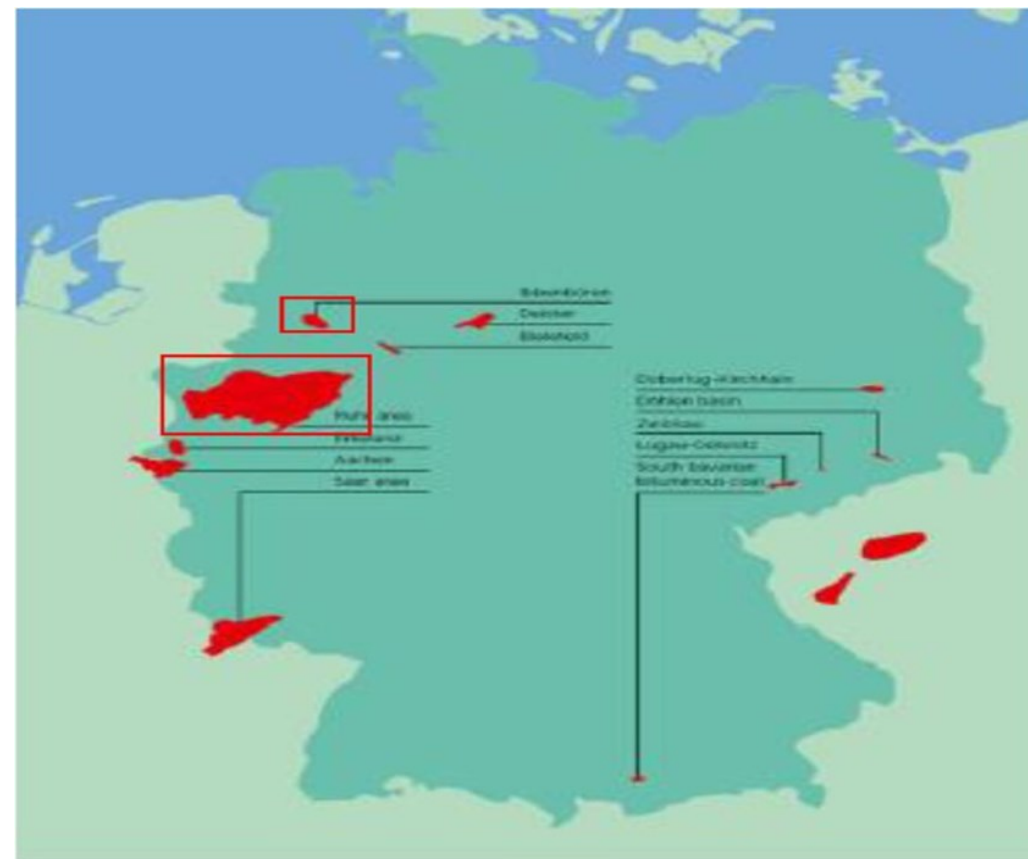
Η πορεία οικονομικής ολοκλήρωσης των καπιταλιστικών κρατών της Ευρώπης

Άνθρακας και χάλυβας: Τα θεμέλια της βιομηχανίας

1. Από τη Βιομηχανική Επανάσταση μέχρι τη δεκαετία του 1960, ο άνθρακας αποτέλεσε τη βασική πηγή ενέργειας αλλά και τη βασικότερη πρώτη ύλη για πολλές μεταποιητικές βιομηχανίες. Τροφοδοτούσε τις ατμομηχανές (εργοστάσια, τραίνα, πλοία) και παρείχε θερμότητα για τη μεταλλουργία (π.χ. τήξη σιδήρου, παραγωγή χάλυβα)
2. Η βιομηχανία χάλυβα και γενικά η βαριά βιομηχανία (και κατ'επέκταση όλη η βιομηχανία) εξαρτιόταν άμεσα από τον άνθρακα. Είναι απαραίτητος για την παραγωγή μηχανών, εργαλείων, όπλων, υποδομών και μεταφορών.
3. Από τις δεκαετίες του 1960-1970 αντικαθίσταται σταδιακά από το πετρέλαιο, το φυσικό αέριο, την πυρηνική ενέργεια και τις ΑΠΕ

Τα μεγαλύτερα κοιτάσματα άνθρακα στην Ευρώπη: Ruhr και Saar

Η ΕΚΑΧ ως λύση στο πρόβλημα Ruhr-Saar

- **Περιοχή της Ruhr:** Στο Μεσοπόλεμο ανήκε τυπικά στη Γερμανία αλλά η Συνθήκη των Βερσαλλιών (1919) επέβαλε σκληρούς περιορισμούς στην γερμανική παραγωγή πολεμικού υλικού καθώς και υποχρέωση πολεμικών αποζημιώσεων στη Γαλλία και τους Συμμάχους. Όταν η Γερμανία καθυστέρησε τις πληρωμές αποζημιώσεων, οι Γάλλοι και οι Βέλγοι προχώρησαν σε στρατιωτική κατοχή της Ρουρ (1923–1925) που έληξε με τη Συμφωνία του Dawes.
- **Περιοχή της Saar:** Σύμφωνα με τη Συνθήκη των Βερσαλλιών, τίθονταν για 15 χρόνια (1920-1935) υπό τη διοίκηση της Κοινωνίας των Εθνών (ως διεθνές προτεκτοράτο) ενώ τα ορυχεία άνθρακα δόθηκαν στη Γαλλία. Το 1935 (επί Χίτλερ) επανενταχθηκε στη Γερμανία μετά από σχετικό δημοψήφισμα.
- Μετά τον Β΄ ΠΠ, η Γαλλία είχε τεράστια ανάγκη εισαγωγών άνθρακα από τη Ρουρ για την ανοικοδόμηση τα βιομηχανίας της και γι' αυτό προσπάθησε να αποσπάσει τη Σάαρ και να ελέγξει τη Ρουρ. Οι ΗΠΑ και το ΗΒ ήθελαν όμως να ενσωματωθεί η Δυτική Γερμανία στην ευρωπαϊκή οικονομία ως αποτροπή της διεύρυνσης της επιρροής της ΕΣΣΔ και του σοσιαλισμού στη Δυτική Ευρώπη.
- Για την αποφυγή της σύγκρουσης με τους συμμάχους της, η Γαλλία πρότεινε μέσω του διπλωμάτη Jean Monnet την ΕΚΑΧ ως μέσο οικονομικής συνεργασίας σε αυτούς τους κρίσιμους τομείς.
- Με την ΕΚΑΧ, η Γαλλία εξασφάλιζε πρόσβαση στον άνθρακα ενώ η Γερμανία κέρδιζε τη διεθνή αναγνώριση της, τη διασφάλιση των δύο κρίσιμων περιοχών και πρόσβαση στην κοινή αγορά άνθρακα και χάλυβα.

Η «ταυτότητα» της ΕΚΑΧ

1. **Χαρακτήρας:** Αποτελούσε μία μερική (όχι συνολική διακρατική) οικονομική ένωση που αφορούσε αποκλειστικά τον άνθρακα και τον χάλυβα.
2. **Θεσμική διάρθρωση:** Οι βιομηχανίες άνθρακα και χάλυβα των έξι συμμετεχόντων κρατών συγκεντρώθηκαν κάτω από μία υπερεθνική «Ανώτατη Αρχή» (εκτελεστικό όργανο). Πέραν αυτής, δημιουργήθηκε το Συμβούλιο Υπουργών (εκπρόσωποι κρατών), την Κοινοβουλευτική Συνέλευση (αντιπρόσωποι εθνικών κοινοβουλίων) και το Δικαστήριο (διασφάλιση της τήρησης των κανόνων).
3. **Προέβλεπε:**
 - α. Κατάργηση δασμών και ποσοτικών περιορισμών στο εμπόριο των δύο προϊόντων.
 - β. Η Ανώτατη Αρχή καθόριζε τιμές, διασφάλιζε πρώτες ύλες, καθόριζε συνθήκες παραγωγής και εργασίας.
 - γ. Κοινή πολιτική επενδύσεων και εκσυγχρονισμού των βιομηχανιών.
4. **Οφέλη:**
 - α. Αύξηση μεγέθους αγοράς και βαθμού εξειδίκευσης, άνοδος παραγωγικότητας, επίτευξη οικονομιών κλίμακας.
 - β. Μεταξύ 1952 και 1958, τα μέλη της ΕΚΑΧ αύξησαν την παραγωγή σιδήρου και χάλυβα κατά 50% και υπερδιπλασίασαν τις συναλλαγές τους σε χάλυβα.

Τα επίπεδα οικονομικής ολοκλήρωσης στο δρόμο προς ΕΕ-ΟΝΕ

Επίπεδο	Περιγραφή	Θεσμός
1. Ζώνη ελεύθερου εμπορίου	Κατάργηση δασμών και ποσοτώσεων μεταξύ των μελών, αλλά κάθε χώρα κρατά δικούς της εξωτερικούς δασμούς.	Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ)
2. Τελωνειακή ένωση	Ελεύθερο εμπόριο μεταξύ μελών + κοινός εξωτερικός δασμός απέναντι σε τρίτες χώρες.	ΕΟΚ (από το 1968)
3. Κοινή αγορά	Όλα τα παραπάνω + ελεύθερη κυκλοφορία συντελεστών παραγωγής (εργασίας, κεφαλαίου, υπηρεσιών, προσώπων).	ΕΟΚ / ΕΕ πριν το ευρώ
4. Οικονομική και νομισματική ένωση	Κοινή αγορά + κοινή νομισματική πολιτική και ενιαίο νόμισμα.	Ευρωζώνη (χώρες με ευρώ)
5. Πλήρης οικονομική ένωση / πολιτική ένωση	Κοινό νόμισμα και κοινή οικονομική, δημοσιονομική και πολιτική διακυβέρνηση.	Δεν υπάρχει

Η ΕΟΚ ως τελωνειακή ένωση και κοινή αγορά

- Τα έξι κράτη μέλη της ΕΚΑΧ αποφάσισαν το 1957 (Συνθήκη της Ρώμης) τη διεύρυνση της συνεργασίας τους, με στόχο την προοπτική δημιουργίας κοινής αγοράς.
- Μετά από την προβλεπόμενη 12χρονη μεταβατική περίοδο προσαρμογής, από το 1968 η ΕΟΚ ήταν πλήρης τελωνειακή ένωση.
- Από το 1970 άρχισε η σταδιακή μετατροπή της σε κοινή αγορά, η οποία ολοκληρώθηκε το 1992 με τη δημιουργία της ΕΕ (Συνθήκη του Μάαστριχτ).
- Πριν την αντικατάσταση της από την ΕΕ το 1992, η ΕΟΚ είχε διευρυνθεί από τα αρχικά 6 μέλη σε 12.
- Μετά το 1992 υπήρξαν δύο πηγές διεύρυνσης της ΕΕ:
 - α. Χώρες που μέχρι τότε αρνούσαν τη συμμετοχή τους: Αυστρία, Σουηδία, Φινλανδία
 - β. Πρώην σοσιαλιστικές χώρες που είχαν περάσει στον καπιταλισμό: 12 χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

Μεταπολεμικά νομισματικά καθεστώτα: Από το Bretton Woods στην ΟΝΕ

Σύστημα / Καθεστώς	Χρονολογία	Κύρια χαρακτηριστικά	Στόχος / Σημαντικότητα
Bretton Woods	1944–1971	Σταθερές ισοτιμίες, δολάριο ως βασικό νόμισμα, μετατρεψιμότητα σε χρυσό	Σταθερότητα συναλλάγματος, αποκατάσταση μεταπολεμικών οικονομιών
Joint Float	1971–1978	Σχετική σταθερότητα ισοτιμιών μεταξύ ευρωπαϊκών νομισμάτων, κυμαινόμενες ισοτιμίες έναντι δολαρίου	Αποφυγή διακυμάνσεων νομισμάτων, προετοιμασία για EMS
EMS – ECU	1979–1998	Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα = όρια διακύμανσης γύρω από κεντρικές ισοτιμίες, ECU ως λογιστικό νόμισμα	Σταθεροποίηση ισοτιμιών, σύγκλιση νομισματικών πολιτικών, προετοιμασία για ενιαίο νόμισμα
EMU (ONE)	1992–σήμερα	Οικονομική και Νομισματική Ένωση, εισαγωγή ευρώ (λογιστικό 1999, φυσικό 2002), κριτήρια σύγκλισης	Οικονομική και νομισματική ενοποίηση, ενιαίο νόμισμα

Η ένταξη των κρατών-μελών της ΕΕ στην ΟΝΕ

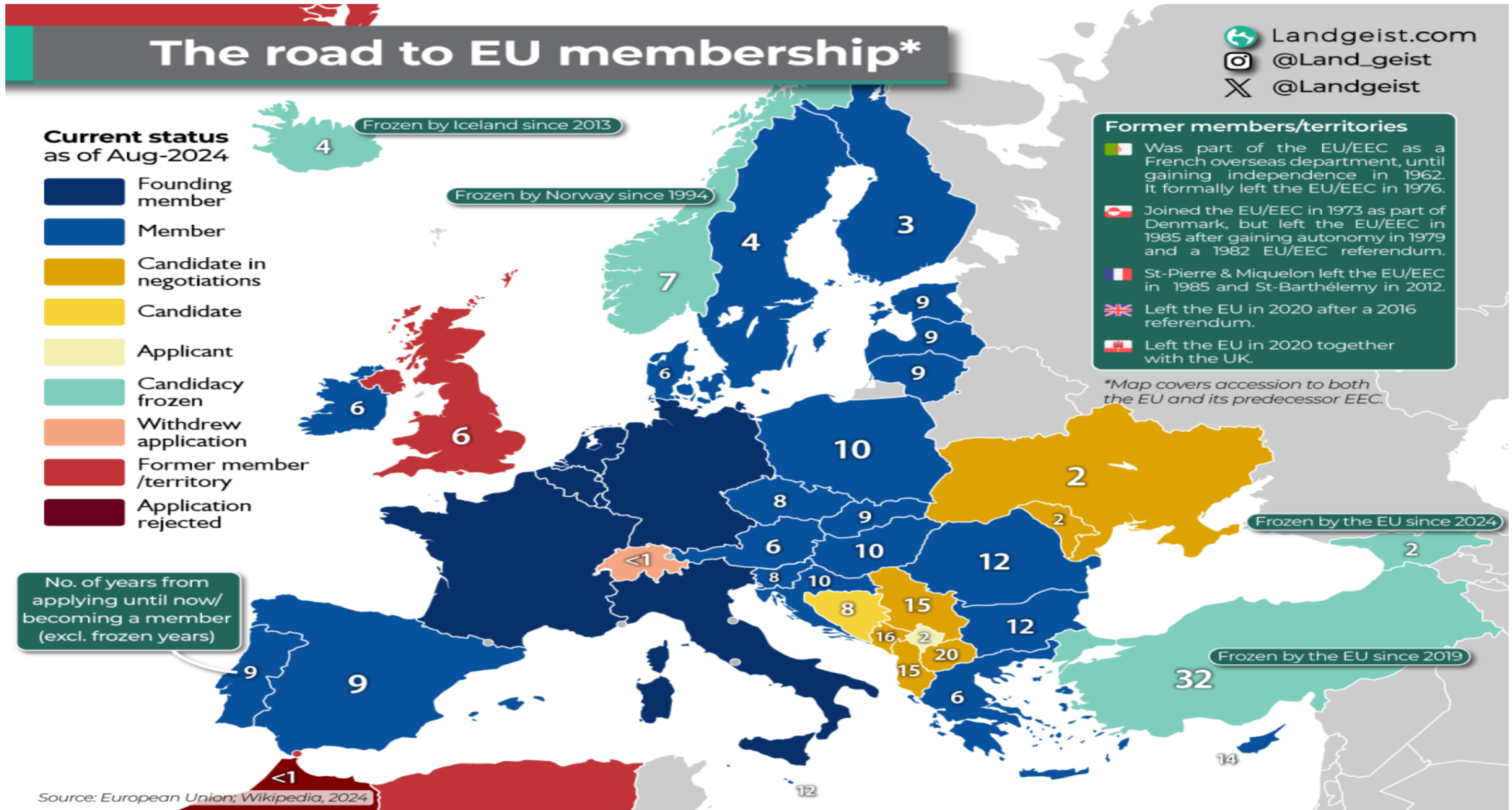
Υποχρέωση ένταξης στην ΟΝΕ

- Όλες οι Συνθήκες της ΕΕ (με πρώτη τη Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1992) προβλέπουν την υποχρέωση των κρατών-μελών της ΕΕ να επιδιώκουν την ένταξη τους στην ΟΝΕ.
- Η Δανία είναι το μοναδικό κράτος-μέλος που εξαιρείται επίσημα και μόνιμα από αυτή την υποχρέωση (opt-out).
- Η Σουηδία έχει τυπικά την υποχρέωση να ενταχθεί στην ΟΝΕ, αλλά το αποφεύγει σταθερά νομότυπα μέσω της αποφυγής συμμετοχής της στον Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών ΕRM II.

Προϋποθέσεις ένταξης στην ΟΝΕ

1. **Σταθερότητα τιμών:** Απόκλιση $\leq 1,5\%$ του μέσου πληθωρισμού των τριών μελών με τις πιο σταθερές τιμές.
2. **Δημοσιονομική πειθαρχία:** Δημοσιονομικό έλλειμμα: $\leq 3\%$ του ΑΕΠ. Δημόσιο χρέος: $\leq 60\%$ του ΑΕΠ, ή τουλάχιστον “να μειώνεται επαρκώς προς αυτό το επίπεδο”.
3. **Σταθερότητα συναλλαγματικής ισοτιμίας:** Συμμετοχή του νομίσματος για τουλάχιστον δύο χρόνια στον ΕRM II, χωρίς σοβαρές εντάσεις και χωρίς υποτίμηση έναντι του ευρώ.
4. **Σύγκλιση επιτοκίων:** Υπέρβαση μακροπρόθεσμου επιτοκίου (10ετές κρατικό ομόλογο) $\leq 2\%$ του μέσου όρου των τριών μελών με τις πιο σταθερές τιμές.
5. **Νομική σύγκλιση:** η κεντρική τράπεζα να είναι «ανεξάρτητη» με κύριο στόχο τη σταθερότητα των τιμών.

Η πορεία διεύρυνσης της ΕΕ

Οι βασικοί πολιτικοί θεσμοί της ΕΕ

Θεσμός	Σύνθεση	Κύριες αρμοδιότητες / λειτουργίες	Ιδιότητα
Ευρωπαϊκό Συμβούλιο	Αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων, Πρόεδρος Ευρ. Συμβουλίου, Πρόεδρος Επιτροπής	Καθορίζει τη γενική πολιτική κατεύθυνση και τις προτεραιότητες της ΕΕ, αντιμετωπίζει ζητήματα στρατηγικής σημασίας	Πολιτικός – καθοδηγητικός
Συμβούλιο της ΕΕ (Συμβούλιο Υπουργών)	Υπουργοί των κρατών-μελών (ανάλογα με το θέμα)	Συννομοθετεί μαζί με το Ευρωκοινοβούλιο, εγκρίνει τον προϋπολογισμό, συντονίζει τις εθνικές πολιτικές	Νομοθετικός – εκτελεστικός
Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο	Ευρωβουλευτές εκλεγμένοι από τους πολίτες της ΕΕ	Συννομοθετεί με το Συμβούλιο, εγκρίνει τον προϋπολογισμό, ελέγχει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή	Νομοθετικός – συμβουλευτικός
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	27 Επίτροποι (ένας από κάθε κράτος-μέλος)	Προτείνει νέους νόμους, εφαρμόζει την ευρωπαϊκή νομοθεσία, διαχειρίζεται τον προϋπολογισμό και εκπροσωπεί την ΕΕ διεθνώς	Εκτελεστικός

4. Ποιες είναι οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν σήμερα οι ΕΕ-ΟΝΕ;

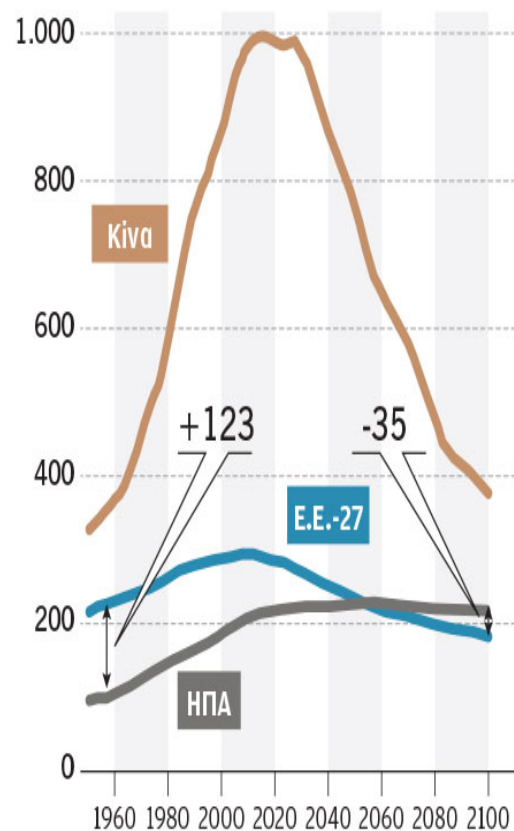
Έκθεση Ντράγκι (2024): «Το μέλλον της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας»

- Η Ευρώπη βρίσκεται σε «υπαρξιακή κρίση ... η κατάσταση αυτή τη στιγμή είναι αρκετά ανησυχητική ... Η ανάπτυξη επιβραδύνεται εδώ και αρκετό καιρό στην Ευρώπη.»
- «Η εποχή της ταχείας ανάπτυξης του παγκόσμιου εμπορίου φαίνεται να έχει παρέλθει, με τις εταιρείες της ΕΕ να αντιμετωπίζουν τόσο μεγαλύτερο ανταγωνισμό από το εξωτερικό όσο και χαμηλότερη πρόσβαση στις υπερπόντιες αγορές. Η Ευρώπη έχασε απότομα τον σημαντικότερο προμηθευτή Ενέργειας, τη Ρωσία. Παράλληλα, η γεωπολιτική σταθερότητα φθίνει και οι εξαρτήσεις μας έχουν αποδειχθεί τρωτά σημεία.»
- «το μερίδιο των επενδύσεων στην Ευρώπη θα πρέπει να αυξηθεί κατά περίπου 5 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ ... ο ιδιωτικός τομέας δεν θα είναι σε θέση να αναλάβει τη μερίδα του λέοντος της χρηματοδότησης των επενδύσεων χωρίς τη στήριξη του δημόσιου τομέα.»
- «ο κινεζικός ανταγωνισμός γίνεται οξύς σε κλάδους όπως η καθαρή τεχνολογία και τα ηλεκτρικά οχήματα, λόγω ενός ισχυρού συνδυασμού μαζικής βιομηχανικής πολιτικής και επιδοτήσεων, ταχείας καινοτομίας, ελέγχου των πρώτων υλών και ικανότητας παραγωγής σε κλίμακα ολόκληρης της ηπείρου»
- «η ψαλίδα στο ΑΕΠ μεταξύ της ΕΕ και των ΗΠΑ έχει μεγαλώσει, κυρίως λόγω της εντονότερης επιβράδυνσης της αύξησης της παραγωγικότητας στην Ευρώπη»

Πλευρές που συνδέονται με την Έκθεση Ντράγκι

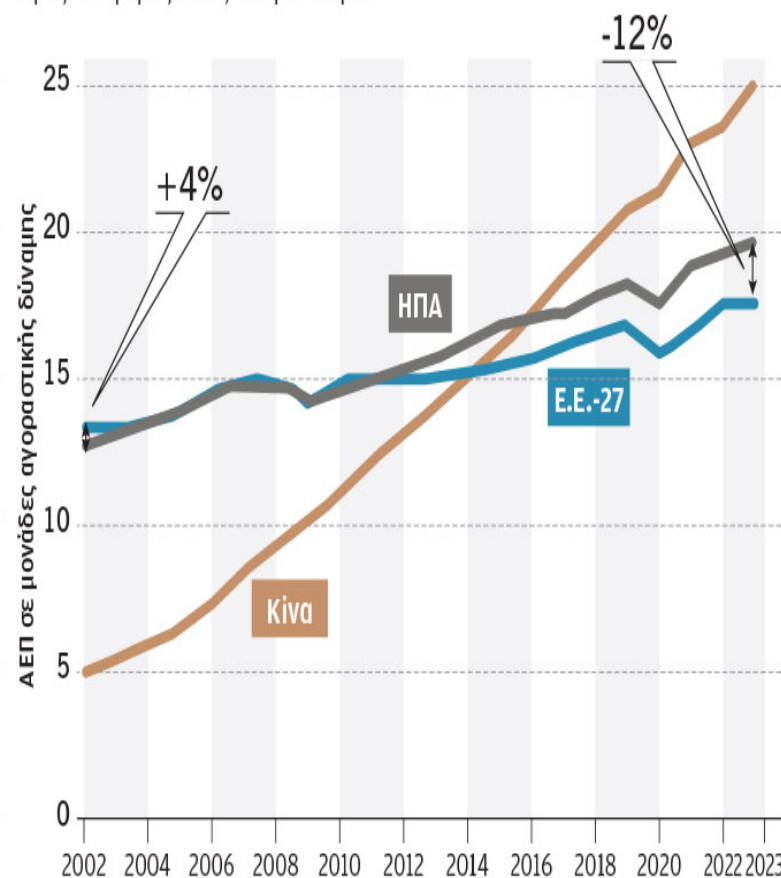
Η μεταβολή του πληθυσμού

Πληθυσμός ηλικίας 15-64 ετών, σε εκατ.

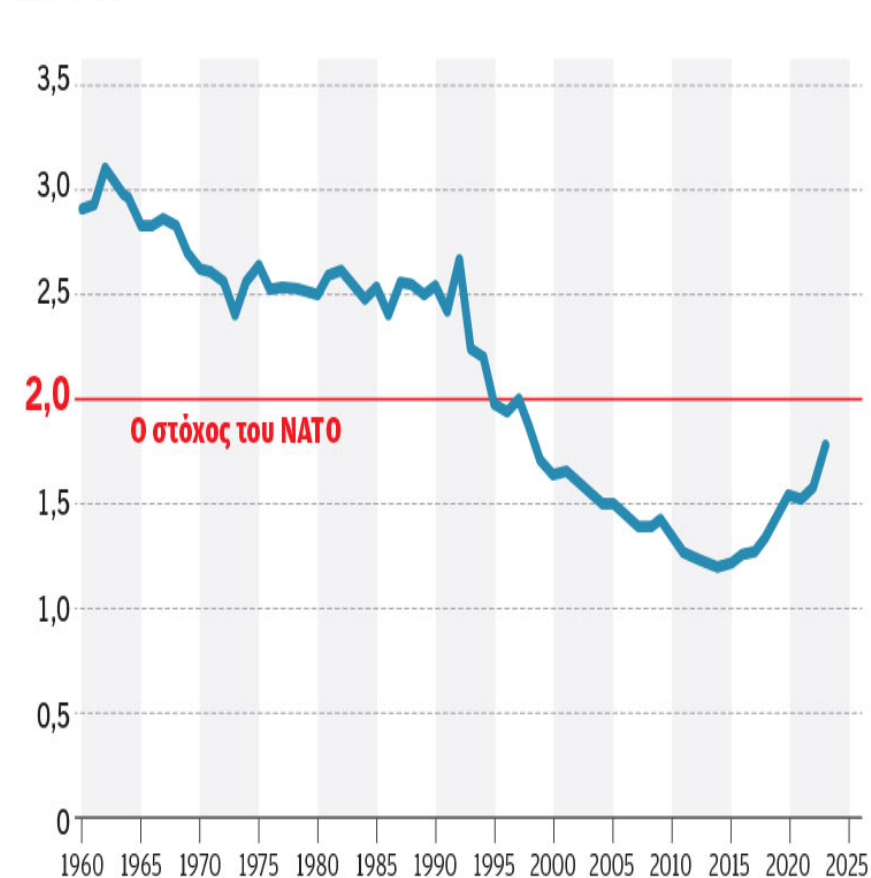
Η εξέλιξη του ΑΕΠ

Τιμές αναφοράς 2015, σε τρισ. ευρώ

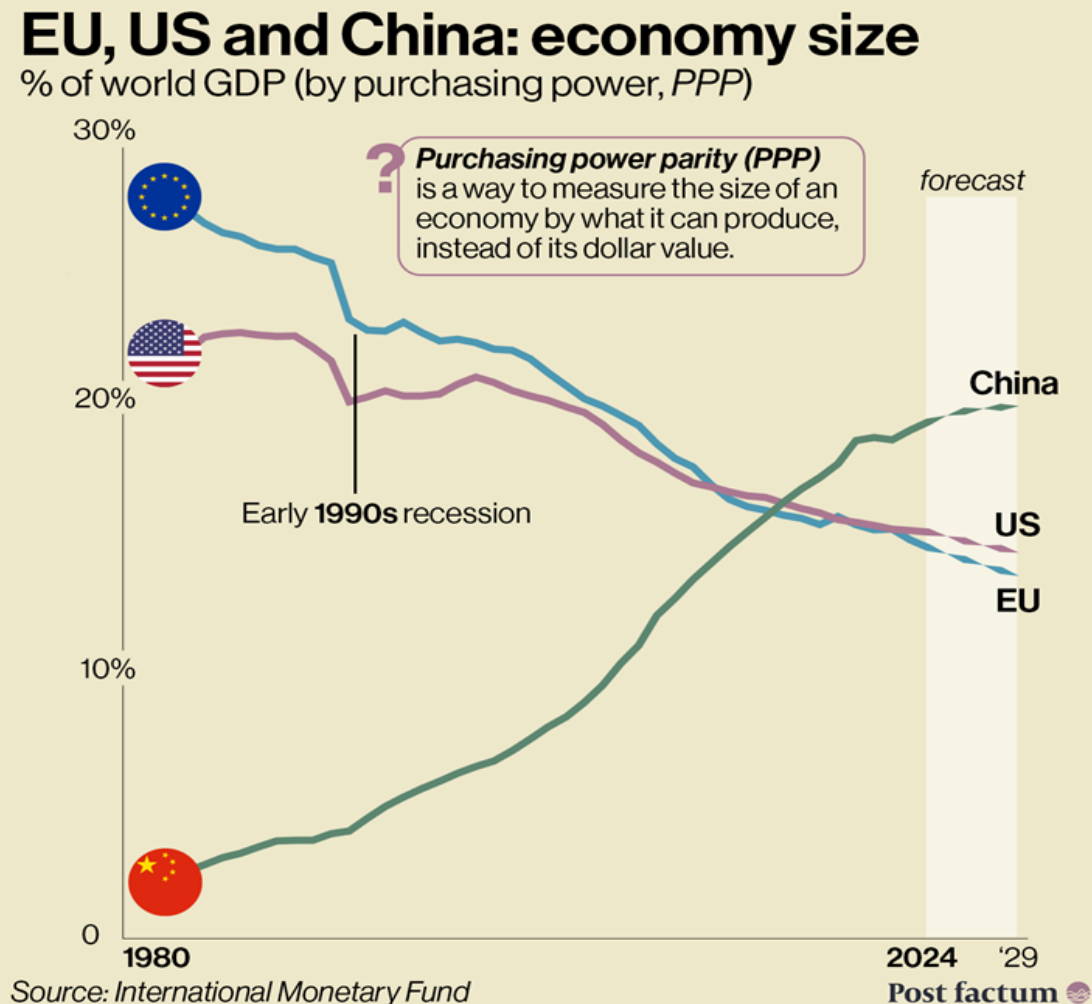
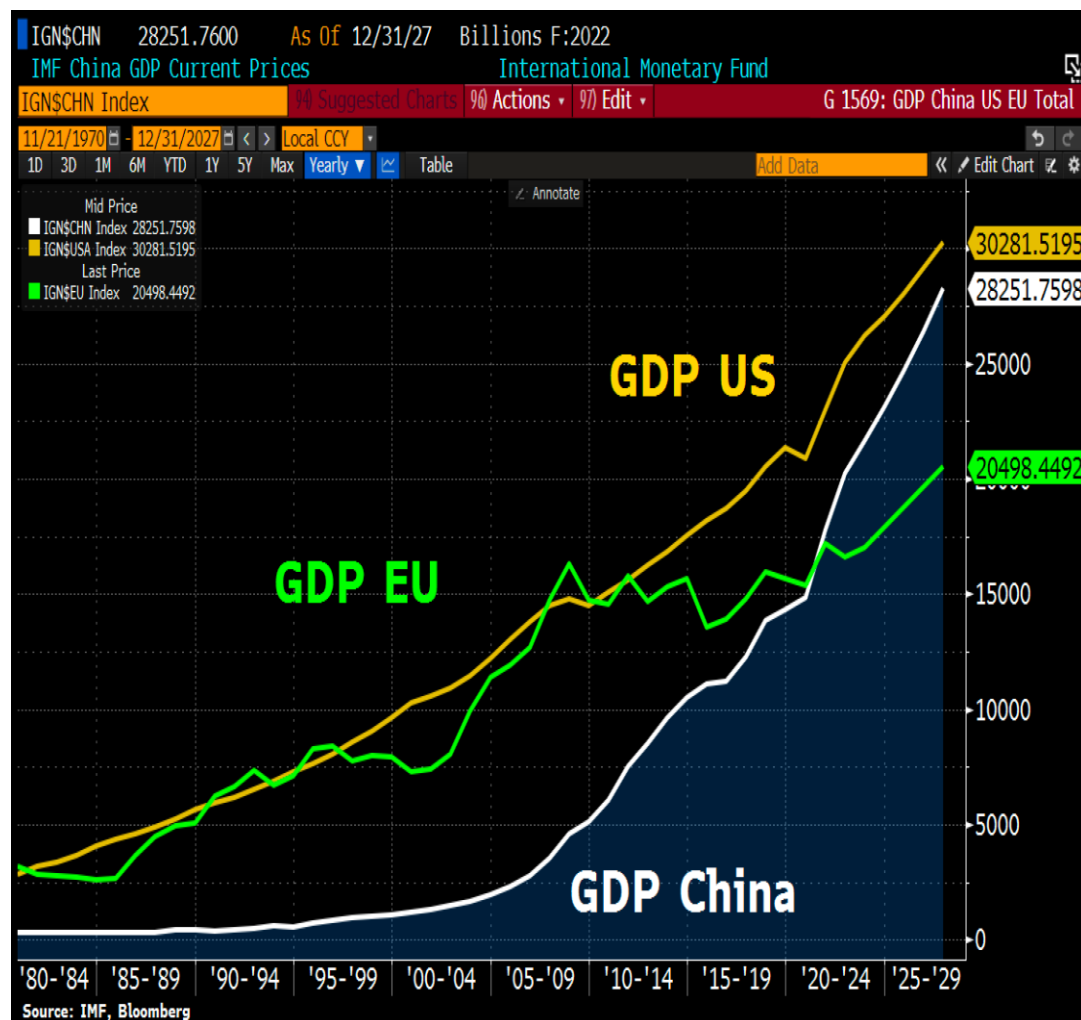
Αμυντικές δαπάνες των κρατών-μελών της Ε.Ε.

% του ΑΕΠ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η σχετική ισχύς ΕΕ-ΗΠΑ-Κίνα (ΑΕΠ και ΑΕΠ-ΙΑΔ)

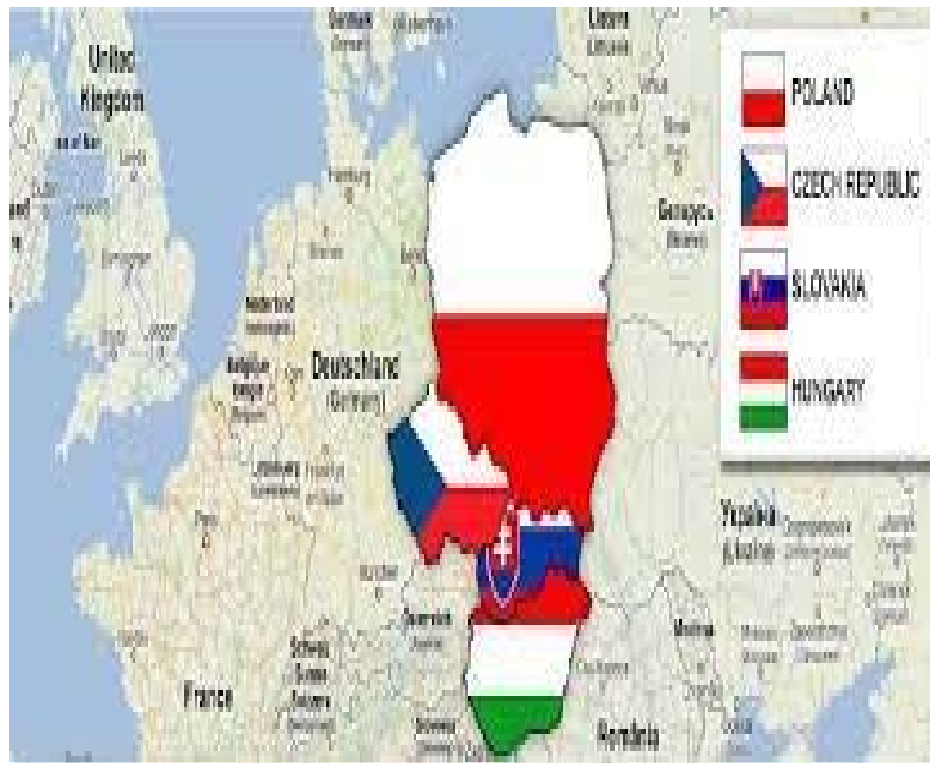

Αλλά και φυγόκεντρες και διαφοροποιητικές τάσεις στο εσωτερικό της ΕΕ ...

Brexit

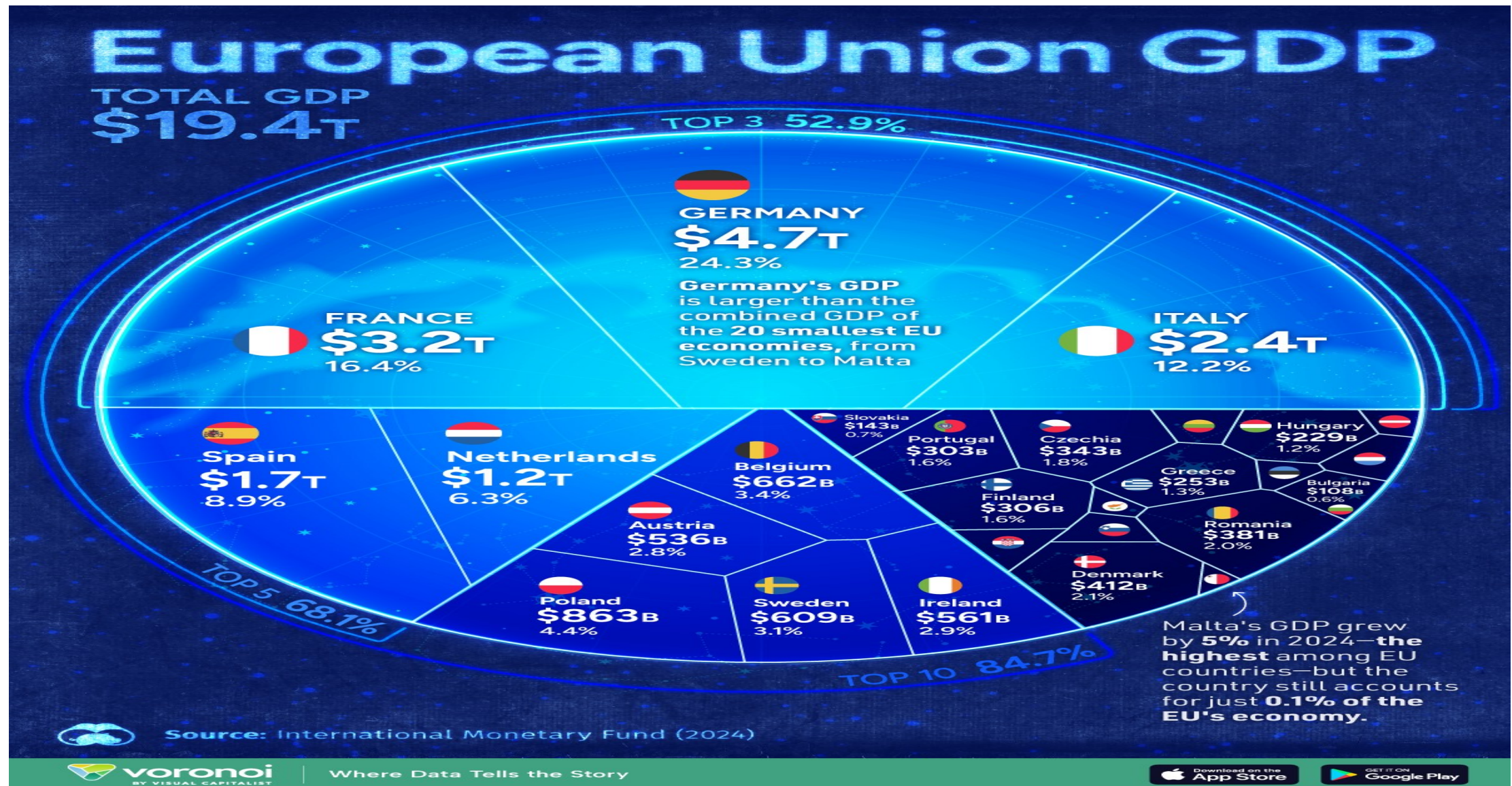
Ομάδα του Βίσεγκραντ

Euromed 9

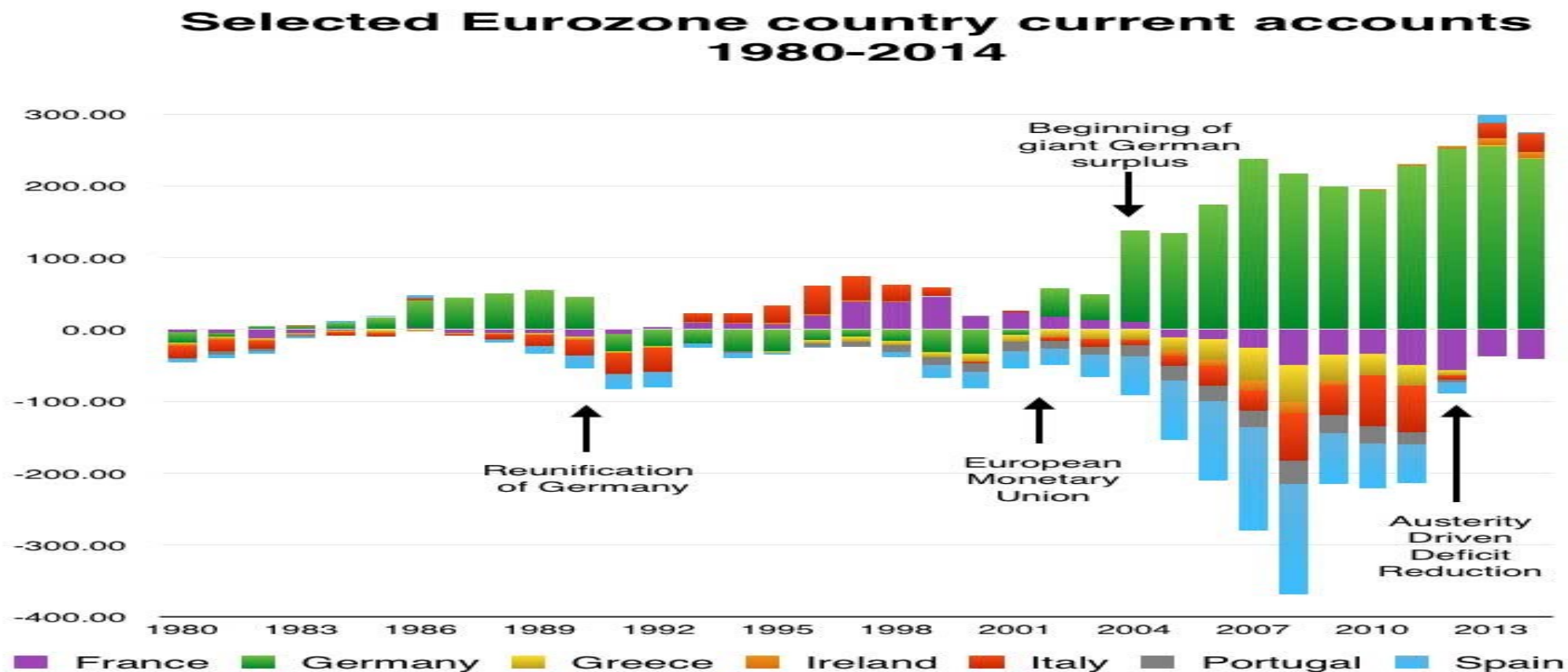
Η οικονομική ισχύς των κρατών-μελών της ΕΕ

Οι θεωρητικές προσεγγίσεις της Διεθνούς Πολιτικής Οικονομία για την ΕΕ

- 1. Ρεαλιστές:** Η ΕΕ αποτελεί μέσο για την αύξηση της ισχύος των οικονομιών της έναντι άλλων σημαντικών δρώντων. Από το 1960 ήταν σαφές ότι οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις υπολείπονταν των πόρων για να ανταγωνιστούν τις αμερικανικές πολυεθνικές και γι' αυτό η δημιουργία της ΕΕ ήταν το μόνο μέσο για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της αυτονομίας της Ευρώπης.
- 2. Φιλελεύθεροι:** Δεν συμφωνούν όλοι για το αν η ΕΕ είναι αρκετά ανοιχτή ή κλειστή. Κάποιοι Φ. ασκούν κριτική σε ορισμένα μέτρα προστατευτισμού της ΕΕ, όπως η ΚΑΠ. Οι παρεμβατιστές Φ. είναι ένθερμοι υποστηρικτές της ΕΕ.
- 3. Ιστορικοί Δομιστές:** Η ΕΕ είναι μία ένωση των κεφαλαιοκρατών της Ευρώπης απέναντι **α)** στους εργαζόμενους της Ευρώπης και **β)** στους διεθνείς ανταγωνιστές τους. Επίσης, η ΕΕ διαιωνίζει και διευρύνει τις ανισότητες ανάμεσα στα κράτη-μέλη.

Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ενδεικτικών κρατών-μελών της ΟΝΕ

Βασικά συμπεράσματα

- Οι ΕΕ-ΟΝΕ αποτελούν διακρατικές ενώσεις *καπιταλιστικών* κρατών με πρωτόγνωρο διεθνώς βαθμό οικονομικής ολοκλήρωσης.
- Οι Συνθήκες τους αναγνωρίζουν ρητά ως θεμέλιο την «οικονομία της αγοράς».
- Από τη συγκρότηση της ΕΚΑΧ μέχρι και την ΟΝΕ, οι βασικοί στόχοι είναι η εδραίωση του καπιταλιστικού οικονομικού συστήματος και η περιφρούρηση-υποβοήθηση της ανταγωνιστικότητας [των επιχειρηματικών ομίλων της].
- Τα τελευταία χρόνια, η ανταγωνιστικότητα της ΕΕ απειλείται τόσο από την ανερχόμενη Κίνα (και σε σημαντικό βαθμό από άλλα κράτη των BRICS) όσο και από τις ΗΠΑ.

Τα βασικά ερωτήματα του μαθήματος

1. Πώς έχει εξελιχθεί διαχρονικά η διεθνοποίηση της καπιταλιστικής οικονομικής δραστηριότητας;
2. Τι σημαίνει οικονομική ολοκλήρωση και ποια είναι τα 5 επίπεδα της;
3. Ποια ήταν τα στάδια δημιουργίας της ΕΕ και της ΟΝΕ;
4. Ποιες είναι οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν σήμερα οι ΕΕ-ΟΝΕ;